

Åkerrikse-vennlig slått

I likhet med vipe og enkelte andre fugler legger gjerne åkerriksa reiret sitt i grasenger som slås en eller flere ganger for året. Det beste for fuglene er om slåtten kan utsettes til etter at ungene er blitt noen dager gamle, men det er også viktig at man tar hensyn under selve slåtten.

Ikke slik...

Ungene søker gjerne skjul i vegetasjonen. Dersom man slår utenfra og innover, er det stor sjanse for at ungene presses inn mot sentrum og at man dermed gjør ende på de fleste av årets unger.

...men slik!

Begynner man slåtten i midten av marka og arbeider seg utover, trekker ungene seg lenger og lenger ut. Poenget er at man gir ungene et «friområde» når slåtten nærmer seg enden. På tegningen er det satt igjen en uslått teig i hjørnet, der ungene kan søke skjul.

Foto: Odd W. Jacobsen

Åkerriksa tilhører det tradisjonelle norske kulturlandskapet, men i tråd med økende mekanisering og effektivisering i landbruket er arten i ferd med å forsvinne her fra landet. Svært mange reir og unger går tapt i slåmaskiner og forhøstere.

For å bevare arten her i landet har NOF siden 1995 arbeidet med registrering av syngende hanner samt med ulike former for tiltak som kan bidra til å sikre reproduksjon og overlevelse. Det er først og fremst utsatt slått kombinert med endret slåttmetodikk som trengs dersom vi skal redde de siste åkerriksene i landet vårt. Disse tiltakene vil også ha positiv effekt for andre fuglearter som for eksempel vipe, tjeld og storspove.

Gjennomføring av slike tiltak betyr kostnader, tapte inntekter og driftsmessige ulemper for grunneierne. Vi ønsker derfor at tiltakene skal være basert på frivillighet. Samtidig er vi behjelpelige med å fremskaffe finansiering for å dekke de kostnader som påløper ved slike tiltak. Vi har en god dialog med landbruksforvaltningen i mange fylker.

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgata 30 B, 7012 Trondheim.

E-post: nof@birdlife.no

Tlf.: 73 84 16 40. Nett: www.birdlife.no

Foto: Harald Lygren

Hjelp oss å ta vare på åkerriksa

Tidligere var lyden av syngende åkerrikser et vanlig innslag i det norske kulturlandskapet. I takt med de endringer og omlegginger som har foregått i landbruket over hele Europa har arten blitt svært sjelden her hjemme. Siden 1995 har Norsk Ornitologisk Forening (NOF) arbeidet med kartlegging av forekomst og bestands-situasjon samt forsøkt å gjennomføre tiltak som gjør at arten fortsatt kan være en del av vår fauna. I dette arbeidet er vi helt avhengig av å få hjelp fra grunneiere og gårdbrukere som er så heldige å få besøk av arten på sin eiendom.

Åkerriksa i Norge

Åkerriksa har hatt en svært sterk bestandsnedgang i hele Europa siden starten av 1900-tallet, og er nå forsvunnet fra mange av sine tidligere kjerneområder. I Norge har vi i dag en liten restbestand som hovedsakelig finnes i Rogaland samt i enkelte områder i Akershus. Spredt kan vi imidlertid finne arten over hele Sør-Norge opp til Nordland fylke. NOF har siden 1995 kartlagt forekomsten i Norge (se figuren nedenfor). Fra 1995 økte antall syngende hanner frem mot et toppår i 2003. Deretter har antallet sunket igjen. En tilsvarende utvikling har man sett også i andre land i Vest-Europa. I Øst-Europa klarer arten seg bedre, men også her ser fremtiden alt annet enn lys ut. Arten er listet som kritisk truet (CR) i den siste rødlista fra Artsdatabanken.

Hvorfor forsvinner åkerriksa?

Åkerriksa er særlig knyttet til grasenger i kulturlandskapet. Den hekker sent på året, og legger som oftest egg i mai-juni. Økende intensivering av jordbruket, med nye grassorter, høsting flere ganger pr. sesong samt økende mekanisering gjør at den dessverre har små muligheter til å være ferdig med hekkingen når graset skal høstes.

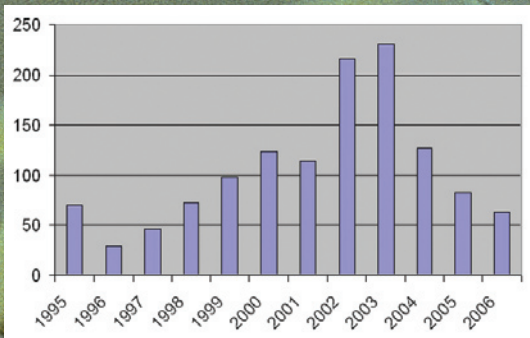

Foto: Gunnar Numme

Slåtten medfører da at reir og egg blir ødelagt samt at unger og voksne fugler blir drept av slåmaskiner og fôrhøstere.

Vi trenger DIN hjelp til registrering!

For å få en mest mulig fullstendig oversikt over forekomsten av åkerrikse i Norge trenger vi DIN hjelp til å registrere arten. Åkerriksas monotone lyd – *crex crex crex crex* – i de lyse sommernettene er ikke til å ta feil av. Hvis du bor i eller nær et kulturlandskap oppfordrer vi deg til å ta noen nattlige lytteturer i perioden mai, juni og juli. Du må imidlertid regne med å være litt trøtt dagen etterpå..... – selv om åkerriksa også kan synges om dagen er det i de sene nattetimer eller tidlige morgentimer (fra 23 til ca. 05) at aktiviteten er størst.

Skulle du være så heldig å høre denne spesielle sangen ber vi om at du tar kontakt med oss i NOF enten gjennom telefon 73 84 16 40 eller via epost nof@birdlife.no.

Hva kan gjøres for å hjelpe reproduksjonen?

For at ikke åkerriksa skal forsvinne fra den norske fuglefaunaen er det behov for å sette i verk tiltak i de åkrene/engene der den finnes. Det mest effektive tiltaket er å utsette slåtten frem til ca. 1. august. Da er sannsynligheten stor for at eggene er klekket samt at unger og voksne fugler har mulighet til å bevege seg bort fra høstingsredskapene. I tillegg bør slåtten gjennomføres fra midten av jordet og ut mot kantene slik at åkerriksene som eventuelt er tilstede kan drives fremover og ut av åkeren av maskinene, i stedet for å bli «fanget» i på midten av jordet slik som tilfellet er ved tradisjonell slåttemetode.

Vi ønsker at slike tiltak skal være basert på frivillighet! For grunneierne har tiltakene negative økonomiske konsekvenser. NOF hjelper gjerne til slik at det kan søkes om erstatning for det økonomiske tapet, og har en god dialog med landbruksforvaltningen rundt i landet.

Trenger du ulike former for hjelp eller gode råd og tips i forbindelse med slåtten kan du gjerne ta kontakt med oss!